

Turinys

Autorių pastaba.....	5
1 skyrius Banditas	8
2 skyrius Verslininkas	23
3 skyrius „ Virtuvės šefas “	39
4 skyrius Minigarchas	55
5 skyrius Trolių šeimininkas	76
6 skyrius Kondotjeras	100
7 skyrius Maitvanagis	127
8 skyrius Karvedys	145
9 skyrius Maištas	162
10 skyrius Vaiduoklis	186

Autorių pastaba

Tai knyga apie vieną žmogų, bet kartu ir apie pasaulį, kuriame jis gyveno ir kurį savaip formavo. Jevgenijus Prigožinas pirmiausia išgarsėjo dėl pernelyg sureikšminto jo globojamų interneto trolių vaidmens per 2016 m. vykusius JAV prezidento rinkimus, o vėliau – dėl „Vagner“ samdinių armijos. Kai pirmą kartą pradėjome svarstyti apie šį projektą, nė vienas iš mūsų nebuvo tikras, kad Prigožinas nusipelnė knygos. Juolab žinant, kad tiek daug faktų apie jo gyvenimą, kasdienybę ir šeimą iki šiol liko yra akylai saugoma paslaptis. Pavyzdžiui, kalbama, kad vienai žurnalistei, kuri kreipėsi į Prigožino spaudos tarnybą, norėdama gana saldžiai aprašyti jo vyriausiosios dukters vieną gyvenimo dieną, buvo pasakyta, kad jei ji mėgins tai daryti, bus atleista iš darbo. Paskui pagrasinta, kad bus įsilaužta į žurnalistės elektroninį paštą ir visos paslaptys nutekintos. Galiausiai, kai išdrąsėjusi žurnalistė pareiškė įkyriai neperšanti savo pasiūlymo, buvo užsiminta, kad jos automobilis gali būti nustumtas nuo kelio ir jai labai pasiseks, jei nebus išprievartauta. Žurnalistė atsisakė savo minties.

Mums atrodė, kad Prigožinas yra Putino režimo archetipas, kuriuo galėtume pasinaudoti siekdami patyrinti šią temą. Anna jau seniai sekė, kaip Prigožinas užsakinėjo ne tik maitinimo ir valymo paslaugas, bet ir griebėsi karinės veiklos. Jau nuo

2014 m. susiduriant su Rusijos samdiniais bei separatistais nepaskelbtame Donbaso kare ir stebint, kaip įvairios uodegos gali pradėti vizginti Kremliaus šunį (daugiau apie tai galite paskaičiuoti Annos knygoje „Hybrid Warriors“), Prigožino karjera nuo paprasto verslininko iki trolių lėlininko bei verslininko-samdinio atrodė puikus pavyzdys. Tai labai sutampa su Marko požiūriu į Putino Rusiją (kurį jis nagrinėja knygoje „We Need To Talk About Putin“) kaip į modernią valstybę, tačiau valdomą viduramžių dvaro, kuriame dėl monarcho palankumo varžosi pavydūs *adhokratai*, beviltiškai suvokiantys, kokia nesaugi gali būti jų padėtis. Manėme, kad knyga apie Prigožiną galėtų atspindėti ir visus kitus *adhokratus* bei tą sistemą, kurioje jiems tenka veikti.

Žinoma, likimas mėgsta pasišaipyti iš autorių. Nepraėjus nė mėnesiui po to, kai sudarėme sutartį dėl knygos rašymo, 2023 m. birželį Prigožinas surengė nepavykusį maištą, o lygiai po dviejų mėnesių žuvo per lėktuvo katastrofą, kurią drąsiai galime vadinti Kremliaus „užsakymu“. Dėl šių priežasčių knygos rašymo procesas tapo skubotesnis, nei būtų buvę kitu atveju, tačiau bent jau išvengėme būtinybės rašyti neapibrėžtus ir spekuliatyvius paskutinius skyrius. Dar daugiau, tai patvirtino mūsų įsitikinimą, kad sistema, dvidešimt trejus metus tiesiogiai ir netiesiogiai, bet sėkmingai išlaikiusi Vladimirą Putiną valdžioje, dabar pademonstravo savo amžių. Sistema priklausė nuo ekonominės ekspansijos, nuo elito ir masių papirkinėjimo, taip pat nuo valdovo, kuriam pakako dėmesingumo ir energijos išnaudoti savo paties dvare kylančius tarpusavio konfliktus. Dabar, kai Rusija išitraukusi į žiaurų ir užsitęsusių karą Ukrainoje, kai šis konfliktas vis labiau smukdo jos ekonomiką, o septyniasdešimtmetis Putinas atrodo vis labiau atitrūkęs ir

nuo dvaro, ir nuo šalies, įtampa auga. Prigožino maištas buvo ne tik šios krizės požymis, bet ir desperatiškas vieno žmogaus, kuris manė neturįs ko prarasti, žaidimas. Tai ne tik simptomas, bet ir jo paaštrėjimas, parodęs Kremliaus moralinį bankrotą, caro ribotumą ir saugumo pajėgų, kadais laikytų sistemos ramsčiu, nusivylimo lygį. Plėšikas, oportunistas, spekuliantas ir karo nusikaltėlių vadeiva Prigožinas dar gali įeiti į istoriją kaip žmogus, išmušęs tą akmenuką, kuris sukėlė Putino režimą palaidojusią griūtį.

Norėtume padėkoti Robynui Drury'ui iš „Ebury“ leidyklos ne tik už tai, kad ėmėsi šios knygos, kurios Prigožino mirtis nepaverčia neaktualia. Taip pat yra kitų asmenų, kurių pagalbą ir darbą norėtume įvertinti. Pavyzdžiui, atkaklius „Vagner“ veiklos tyrinėtojus Johną Lechnerį ir Jacką Margoliną, taip pat buvusį karo samdinį Maratą Gabiduliną. Galbūt dar labiau norėtume padėkoti neabejingiems Rusijos žurnalistams, nepaisant grėsmingų rizikų išdrįsusiems gilintis į Prigožino gyvenimą bei nusikaltimus. Mus įkvepia tas faktas, kad, Putino režimui tampant vis nepakantesniam ir vis labiau diktatoriškam, liko nemažai rusų, siekiančių nušviesti daugybę tamsių sistemos užkaborių.

AA ir MG, 2023 m. gruodžio mėn.

1 skyrius

Banditas

Tai buvo gražus paltas. Plonos vilnos audinys su lapės kailio atspalviu, ką tik pirktas. Netgi restorano „Okean“ ant Nevos upės kranto klientams – o sovietiniame Leningrade nedaugelis galėjo sau leisti reguliariai pietauti, juolab „Okean“ restorane – šis paltas liudijo turtą ir prestižą. „Aš priklausau aukštesniajai kastai, – tarsi signalizavo dailiai apsirengusi dama, – ir man prieinami dalykai, apie kuriuos jūs, varguoliai, galite tik pasvajoti, kurių už pinigų (bent jau už rublius) nenusipirksite.“

Ženia buvo girtas. Štai jis sėdi su trimis sėbrais: patyrusia, ambicinga buvusia kaline Valentina, pusamžiu buvusiu kaliniu Aleksejumi ir nepilnamečiu plėšiku Vladislavu. Pastaruoju metu nesisekė plėšikauti, todėl Ženia buvo nusivylęs. Kodėl nepabandžius užpulti šios damos? Argi ji pati nesiprašo? Keturiese važiavo paskui ją taksi, paskui sekė pėsčiomis. Užklupo tamsiame skersgatvyje. Valentina paklausė, ar moteris turi cigarečių. Kai ši siekė pakelio, Ženia iš už nugaros pradėjo smaugti. Nors Valentina grasino aukai peiliu, moteris šaukė.

Ženia spaudė kaklą tol, kol užpultoji neteko sąmonės.¹ Norintis pasirodyti prieš sėbrus Vladislavas nuplėšė jai batus, o Ženia griebė auskarus.

Išgirdę artėjant miliciją, plėšikai spruko palikę moterį be sąmonės gulėti apleistoje aikštelėje. Tačiau lėčiausias Vladislavas buvo sulaikytas. Sovietų milicija ne visada veikė veiksmingai, tačiau metodiškai. Netrukus milicininkai iškvotė bendrininkų vardus. Šalyje, kurioje kiekvienas turėjo *propiską* – gyvenamosios vietos registraciją, nebuvo sunku rasti ir suimti kitus. Ir jei paskutinį kartą, kai Ženia buvo pagautas už vagystę su įsilaužimu, jis išsisuko gavęs lygtinę bausmę, šįkart įstatymas nebus toks atlaidus.²

Nenusisekėlis

Taip neturėjo nutikti. Ženia, tai yra Jevgenijus, gimė 1961 metais tipinėje viduriniajai klasei priklausančios sovietinės inteligentijos šeimoje. Jo motina Violeta buvo gydytoja, o anksti miręs tėvas Viktoras – garsaus inžinieriaus, Ukrainoje kasusio uraną, sūnėnas.³ „Mama dirbo ligoninėje, bet tai nebuvo vadovaujančios pareigos, – po daugelio metų prisimins Prigožinas. – Be to, buvo močiutė, kuria reikėjo rūpintis. Visi, įskaitant ligotą

¹ Visa tai liudija Leningrado miesto teismo baudžiamųjų bylų kolegijos 1981 m. gruodžio 17 d. Leningrado miesto teismo baudžiamųjų bylų bylos Nr. I-175 dokumentai, taip pat nesėkmingas Prigožino ir Aleksejaus Bušmano apeliacinis skundas dėl 1981 m. spalio 6 d. apkaltinamojo nuosprendžio.

² Илья Давлятчин, „Бурная молодость „кремлевского ресторатора“. *Rosbalt*, 2018 m. rugsėjo 21 d. <https://www.rosbalt.ru/piter/2018/09/21/1733712.html>.

³ „Биография членов Евгения Пригожина“. <https://stories-of-success.ru/statyi/chlenov-semi-evgeniya-prigozhina>.

močiutę, maitinomės už vieną rublį penkiasdešimt kapeikų per dieną.⁴ Nors vėliau jis buvo linkęs pagražinti, šiuo atveju neatrodo, kad perdėtų. Darbininkų valstybėje daugelis tarnautojų paprastai gaudavo mažesnius atlyginimus nei fizinio darbo atstovai. Gydytojo alga vidutiniškai siekė vos 100–150 rublių per mėnesį (65–100 svarų sterlingų, remiantis oficialiu kursu, bet neatitinkančiu faktinės vertės). Tai buvo gerokai mažiau nei 200 rublių siekiančios vidutinės pajamos ir tik maža dalelė to, ką gaudavo daugiausia uždirbantys sovietinės sistemos atstovai. Kvalifikuoti pramonės darbininkai, aukšto rango kariškiai bei profesoriai kai kuriais atvejais galėjo parsinešti namo iki 1800 rublių per mėnesį.⁵ Vis dėlto septintajame dešimtmetyje trijų asmenų šeimą buvo įmanoma išmaitinti už pusantro rublio per dieną. Pagrindiniai maisto produktai – duona, kruopos, sūris ir pienas – buvo pigūs, o paukštiena ir jautiena, net daržovės (pavyzdžiui, pomidorai ir agurkai) – lengvai prieinami. Subsidijuojamas būstas, kad ir koks ankštas būtų, reiškę, kad stogas virš galvos garantuotas, o atleisti žmogų iš darbo buvo nepaprastai sunku.

Kitaip tariant, Ženia Prigožinas gyveno ne blogiau nei didžioji dauguma sovietinių piliečių, o mamos gydytojos profesija vertinta kaip kiek prestižinė. Tiesą sakant, gydytojas turėjo daugiau galimybių užsidirbti „iš šalies“ – paimdamas kyšį, kad pagreintų paciento gydymą arba kad kažkieno sūnus dėl sveikatos sutrikimų būtų atleistas nuo tarnybos kariuomenėje. Tai buvo *blatas* – paslaugų ekonomika, neatsiejama nuo sovietinio

⁴ Евгений Вышенков, Евгений Пригожин: „Я пошел к Беглову, он к Медведеву, тот к Путину“. *Gorod 812*, 2018 m. vasario 20 d. (2011 m. paskelbto interviu perspausdinimas). <https://gorod-812.ru/evgeniy-prigozhin-ya-poshel-k-beglovu-k-medvedevu-tot-k-putinu/>.

⁵ Мая Новик, „Зарплата как у министров“. *Life.ru*, 2022 m. vasario 19 d. <https://life.ru/p/1472180>.

gyvenimo, nes centralizuotas ekonominis planavimas negebėjo užtikrinti prekių gausos, kurią žadėjo vienas po kito sekę Komunistų partijos vadovai. Netrukus Jevgenijaus motina ištekėjo antrą kartą. Ženios patėviu tapo slidinėjimo instruktorius Samuilas Žarkojus. Jis buvo griežtas žmogus, per pažintis pasirūpinęs, kad berniukas patektų į elitinę Leningrado sporto mokyklą-internatą Nr. 62 ir mokytųsi slidinėti.

Tačiau kažkas nesusiklostė ir 1977 m. mokyklą baigęs Ženia pateko į netinkamą aplinką. Problema buvo ne skurdas ir ne tėvų skyrybos. Tai klišės, kuriomis dažnai mėginama paaiškinti, kodėl jaunuoliai pasuka nusikalstamu keliu. Problema ta, kad Ženią supo nusikaltėliai, besimėgaujantys tokiu gyvenimu, kokio, jo manymu, pats niekada negalės pasiekti. „Egzistavo gerai matomas elitas, kurį sudarė aukšto rango partijos bosų, diplomatų, universalinių parduotuvių direktorių ar svarbias pareigas maisto tiekimo grandinėje užimančių viršinininkų vaikai, – prisiminė Prigožino kartos rusų verslininkas. – Tas elitas turėjo viską, o gydytojų šeimų vaikai – nieko. Elito atstovai puikavosi savo turtais. Jie geriau rengėsi, jie turėjo automobilius, gražių drabužių. Korupcija buvo labai plačiai paplitusi. Tu negalėjai gauti puikaus darbo ko nors nepapirkęs, kad patektum į viršūnes.“⁶

Net jei norėtumėte ką nors papirkti, vis tiek turėtumėte pažinoti reikiamus žmones. Sovietų visuomenę draskė ne tik ekonominė nelygybė, bet ir pasidalinimas į klases bei kastas. Visa tai veikė *prieš* inteligentiją. Sovietinės inteligentijos nariai sau, o ypač savo vaikams, skiepijo tam tikrą moralinį kodeksą. „Inteligentas tiesiog negalėjo atlikti darbininko darbo“, – kalbėjo vienas verslininkas. Tai nebuvo teisinis draudimas. Nors

⁶ Pokalbis su Arutunyan, 2023 m. rugpjūtis.